

УДК 339.137:336.532 (477)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дугієнко Н.О., к.е.н., доцент, Пухирь Я.О.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

Yanuska.rulet@gmail.com

У статті досліджено вплив різних факторів на становлення конкурентоспроможності країни. Доведено, що сьогодні Україна має великий ресурсний потенціал, а також сильні кадрові можливості. Проте з'ясовано, що для формування стійкого конкурентного середовища слід вдосконалити стратегії розвитку, створити сприятливу атмосферу для процвітання малого та середнього бізнесу, підвищити рівень життя населення країни не тільки в сьогоденних реаліях, але й для наступних поколінь. Визначено – сукупний результат успішності країни є запорукою майбутнього економічного зростання та підвищення світового рейтингу. У зв'язку з цим було досліджено позиції України у світових рейтингах глобальної конкурентоспроможності, здійснено аналіз сильних та слабких сторін країни, запропоновано використання світового досвіду щодо підвищення конкурентоспроможності та створення плану розвитку із залученням максимального обсягу інвестицій. Як наслідок, зазначено, що швидкий розвиток економіки країни можливий за умови сприяння з боку держави, а це означає, що потрібно значну увагу приділити розвитку інноваційних технологій, стимулюванню АПК та туризму. Встановлено, що українське населення має гарний потенціал і зацікавлене в розвитку ноу-хау, проте не знаходить підтримки у своїй діяльності й змушене емігрувати закордон. Проаналізовано, що кількість малих і середніх підприємств збільшиться при умові фінансової підтримки з боку банків та держави, а також при наявності державних програм із підтримки стартапів і бізнес-проектів. Зазначено – населення готове до змін, але йому потрібна підтримка.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інвестування, малий та середній бізнес, ресурсний потенціал, конкурентне середовище.

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Дугиенко Н.А., к.э.н., доцент, Пухирь Я.А.

*Запорожский национальный университет
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

В статье исследовано влияние различных факторов на становление конкурентоспособности страны. Доказано, что сегодня Украина имеет большой ресурсный потенциал, а также сильные кадровые возможности. Однако установлено, что для формирования устойчивой конкурентной среды следует усовершенствовать стратегии развития, создать благоприятную атмосферу для процветания малого и среднего бизнеса, повысить уровень жизни населения страны не только в сегодняшних реалиях, но и для последующих поколений. Определено – совокупный результат успешности страны является залогом будущего экономического роста и повышения мирового рейтинга. В связи с этим были исследованы позиции Украины в мировых рейтингах глобальной конкурентоспособности, осуществлен анализ сильных и слабых сторон страны, предложено использование мирового опыта по повышению конкурентоспособности и создания плана развития с привлечением максимального объема инвестиций. Как следствие, отмечается, что быстрое развитие экономики страны возможно при условии содействия со стороны государства, а это значит, что нужно значительное внимание уделить развитию инновационных технологий, стимулированию АПК и туризма. Установлено, что украинское население имеет хороший потенциал и заинтересовано в развитии ноу-хау, но не находит поддержки в своей деятельности и вынуждено эмигрировать за границу. Проанализировано, что количество малых и средних предприятий увеличится при условии финансовой поддержки со стороны банков и государства, а также при наличии государственных программ по поддержке стартапов и бизнес-проектов. Указано – население готово к изменениям, но ему нужна поддержка.

Ключевые слова: конкурентоспособность, инвестирование, малый и средний бизнес, ресурсный потенциал, конкурентная среда.

COMPETITIVENESS OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Dugienko N.O., Ph.D., associated professor, Pukhyr Ya.A.

*Zaporizhzhya national University
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovskogo str., 66*

Assess the state of competitiveness of Ukraine and find ways to improve it by using the experience and capabilities of domestic companies. Study the theoretical aspects of competition made it possible to offer practical methods of solving the problems of competitiveness. Increasing competitiveness is only possible when using an integrated approach

regarding improvement of the economic, political, social sector, and the use of international experience. We describe a relatively small number of techniques that can improve the position of the country, but are the earliest ways to improve the economy of Ukraine. A very important source of information, which proves that improving competitiveness is the result of economic growth, new technologies in the country and development of the industry there. What is the best indicator of competitiveness, the better living standards and more advanced country. This work is relevant today as to how the information through the simple steps to improve the economic situation in the country. The paper study the influence of various factors on the formation of the country's competitiveness. It is proved that today Ukraine has a large resource potential and strong staffing capabilities. However, it was found that the formation of stable competitive environment should improve the development strategy to create a favorable atmosphere for the prosperity of small and medium businesses, improve the living standards of the population, not only in today's realities, but also for future generations. Determined - the cumulative result of the success of the country is the key to future economic growth and world ranking. In this regard, it analyzes the strengths and weaknesses of countries, suggested using the experience to improve competitiveness and create development plan involving a maximum amount of investment.

Key words: competitiveness, investment, small and medium business, resource potential, competitive environment.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним із факторів, який визначає першість країни на світовому рівні, є конкурентоспроможність. Чим вищий цей показник, тим краще економічне, політичне, соціальне становище держави. Як наслідок, збільшується приплив капіталу до країни, кваліфікованих кадрів та відбувається науково-технічний розвиток. Для створення в Україні сприятливих умов, які спонукатимуть до лідируючих позицій в конкурентоспроможності держав, треба докласти багато зусиль, таких як інвестування в галузі вітчизняної економіки, підтримка малого та середнього бізнесу, індустріальний розвиток, заохочування національного виробника до експорту продукції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання конкурентоспроможності є об'єктом глибокого і всебічного вивчення широкого кола як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів. Дослідженням конкурентоспроможності країн займалися такі західні вчені, як П. Кругман [1], Б. Олін, М. Портер [2], Д. Сакс, Л. Саммерс, Е. Хекшер. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів проблеми конкурентоспроможності зробили також і вітчизняні науковці: Л. Антонюк [3], В. Базилевич [4], З. Борисенко, А. Гальчинський, Є. Голубков, О. Кузьмін [5], О. Чепурна [6] та ін.

Їхні дослідження, крім теоретичних аспектів, охоплюють і основні підходи управління конкурентоспроможністю України на сучасному рівні інтеграційних зв'язків. Водночас, складність та суперечливість процесів, що відбуваються в цій сфері, потребує подальшого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є дослідження сучасного стану конкурентоспроможності України, визначення пріоритетів економічного розвитку, зорієнтованих на підвищення національної конкурентоспроможності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Важливим елементом механізму ринкової економіки є конкуренція, без неї не може існувати будь-який ринок. Під конкуренцією розуміємо економічну боротьбу, суперництво між відосбленими виробниками продукції, робіт та послуг щодо задоволення власних інтересів, пов'язаних із реалізацією цієї продукції, виконанням робіт, наданням послуг одним і тим самим споживачам. Так, Ф. Хайек зазначає, що суспільства, які покладаються на конкуренцію, успішніше за інших досягають своєї мети [5]. Тобто конкуренція означає суперництво між учасниками ринкового господарства за найвигідніші умови виробництва, продажу і купівлі товарів. Такий вид економічних відносин існує тоді, коли виробники товарів виступають як самостійні суб'єкти, їхня залежність пов'язана тільки з кон'юнктурою ринку, бажанням виграти в конкурентів позиції у виробництві та реалізації своєї продукції [6].

У межах міжнародної конкуренції держава має сприяти створенню такого бізнес-середовища, у якому національні виробники матимуть стійкі позиції на певних сегментах світового ринку, володітимуть потужним економічним потенціалом, що базується на інноваційному ґрунті. Сьогодні головним критерієм розвинутих країн є не кількісний, а якісний показник, він і визначає рівень конкурентоспроможності країни. До останнього часу головними параметрами вважалися природні, трудові ресурси та капітал, зараз їх змінили інфраструктура, науковий потенціал, інвестування та освіченість населення. Так, наприклад, важко сказати про Китай чи Японію, що вони володіють великою кількістю природних ресурсів, зате сміливо можна стверджувати: інвестиційний вклад з боку держави в розвиток інноваційної сфери та технологій стрімко підняв їхню економіку вгору. Залежність від застарілих критеріїв визначення конкурентоспроможності зараз гальмує розвиток країн. Природні ресурси та капітал є вичерпними ресурсами. Потрібно знаходити альтернативні джерела підтримки високого рівня розвитку економіки, до яких і належать інвестиції в технології та інновації.

Україна має природні ресурси, великі території, талановите населення, але поряд з цим, не вміє доцільно використовувати свої можливості. Через це в 2016 р. Україна посідає 85 місце серед 138 країн світу в рейтингу глобальної конкурентоспроможності [7]. Цей індекс визначає здатність економіки зростати в довгостроковій перспективі й складається з 113 показників. Головними серед цих показників є показники економічної ефективності, ефективності бізнесу, розвитку інфраструктури, людського розвитку, економічної свободи. За останнім показником Україна посідає 162 місце зі 178, що говорить про масштабність корупції та незацікавленість уряду в житті країни. Україна входить до групи країн із так званою «пригніченою економікою». Експерти відзначають, що зараз українська економіка найменш вільна в Європі. Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що загалом Україна має гарні перспективи, проте багато зусиль треба докласти до реалізації успішного розвитку країни. У нас високий рівень свободи торгівлі, уряд не ставить перепони при веденні бізнесу, що в результаті дає свободу економічного діяння підприємствам.

Таблиця 1 – Рівень економічної свободи в Україні [8]

Показник	2015 р.	2016 р.
Права власності	20,0	25,0
Свобода від корупції	25,0	26,0
Фіскальна свобода	78,7	78,6
Участь уряду	28,0	30,6
Свобода підприємництва	59,3	56,8
Свобода праці	48,2	47,9
Монетарна свобода	78,6	66,9
Свобода торгівлі	85,8	85,8

Варто зазначити, що Україна входить у світову економіку таким чином, що технологічна та інноваційна рента значною мірою оплачується ресурсною рентою, та відповідно закріплює низькотехнологічну модель конкурентоспроможності економіки країни. Це підтверджується від'ємним сальдо торговельного балансу, диспропорційністю структури експортних та імпорتنих товаропотоків, низьким рівнем наукоємних послуг, зменшенням притоку іноземного капіталу й обсягів інвестування бізнес-проектів.

На конкурентоспроможність впливають дванадцять головних факторів, на основі яких формується індекс глобальної конкурентоспроможності, а саме: державні установи та інституції, інфраструктура, стабільність, освіта, ефективність ринку товарів та послуг, продуктивність праці, розвинутий фінансовий ринок, технології, розмір ринку збуту, рівень розвитку бізнесу та інновації. Як видно з таблиці 2, показник людського потенціалу перебуває в задовільному стані завдяки таким складовим як здоров'я та освіта населення, великі обсяги ринку, які зумовлені наявністю великої території країни.

Таблиця 2 – Складові індексу конкурентоспроможності України [9]

№	Показник індексу	2016-2017 (138 країн)	
		Місце в рейтингу	Індекс
1.	Управлінська сфера	129	3,0
2.	Макроекономічне середовище	128	3,2
3.	Освіта	33	5,1
4.	Трудові ресурси	73	4,2
5.	Технології	85	3,6
6.	Розвиток бізнесу	98	3,6
7.	Інфраструктура	75	3,9
8.	Здоров'я	54	6,0
9.	Ринок товарів та послуг	108	4,0
10.	Фінансова сфера	130	3,0
11.	Обсяг ринку	47	4,4
12.	Інновації	52	3,4

Зараз у нашій державі існує низка проблем, які перешкоджають її інтенсивному розвитку. Ці проблеми наявні не тільки на рівні приватних підприємств, а й на рівні державного сектора. Політична ситуація, незбалансована економічна політика, неефективна податкова система, відсутність заохочування громадян до активної економічної діяльності створює паркан по кордонах країни. Вважаємо, що поряд з цим блокують можливість розвитку такі слабкі сторони, як неефективне виробництво, залежність від енергоресурсів із-за кордону, застарілі технології, недостатня інноваційна активність, відсутність підтримки наукових досліджень і розробок, підприємництво, що націлене на виготовлення сировини, а не продукту. Доцільно на сучасному етапі особливу увагу приділити й розвитку туристичної сфери, створенню стартапів і підтримці ідей з боку держави. Та дуже складно розраховувати на державу, яка має значні боргові зобов'язання та процвітаючий рівень корупції, що, як наслідок, зумовлює низьке фінансування економіки країни на регіональному та приватному рівнях.

За результатами 2016 року Україна лідирує за рівнем падіння ВВП [10], за рівнем тіньової економіки [11], з найгіршого рівня економіки в країні [12].

Незважаючи на вказані проблеми, саме пересічні українці цілеспрямовано піднімають рівень конкурентоспроможності України. Так, наші співвітчизники здивували весь світ такими стартапами, як «PayPal», «WhatsApp», «UNIQUEOne», «Petcube», «Viewdle» [13], які отримали підтримку в реалізації в США. Але, як показує аналіз ситуації, такі винахідливі і талановиті люди неспроможні себе реалізувати на національному ринку, змушені шукати самореалізації закордоном, тим самим зумовлюючи відтік інтелекту з України.

За даними рейтингу найбільш інноваційних країн Global Innovation Index, Україна знаходиться на 56 місці з 128 країн світу, проте має всі можливості, чималий потенціал, розумне використання якого цілком може допомогти підкорити світові ринки та зайняти провідні позиції [14].

Варто виділити основні проблемні питання, акцентування на яких стане потужним кроком у розвитку науково-технічного потенціалу країни та в майбутньому дозволить нашій країні досягнути лідерських позицій та належного рівня конкурентоспроможності:

1. Досягнення високого рівня ІТ-спеціалістів, оскільки сучасний бізнес неможливо уявити без належного ІТ забезпечення. За результатами досліджень Exploring Ukraine IT Outsourcing Industry 2012, Україна посідає четверте місце в світі за кількістю сертифікованих ІТ-фахівців, а за кількістю розробників в Східній та Центральній Європі українські спеціалісти знаходяться на першому місці. При цьому, незважаючи на досить високий рівень

спеціалістів у цій галузі, розвиток вказаної сфери в нашій країні залишається на первісному рівні.

2. Стимулювання наукового потенціалу – сьогодні країна має Національну академію наук, сотні галузевих науково-дослідних інститутів та інших установ дослідного профілю. Вважаємо, що за належного рівня фінансування та стимулювання Україна здатна зберегти та повернути спеціалістів та виплекати нових якісних науковців.

3. Створення найбільш сучасного виробництва – його суть полягає в переході від застарілих технологій до створення високооснащених заводів та підприємств, безвідходному виробництві та повторній переробці сировини. Сьогодні використання сучасного виробництва має не глобальний характер, це зумовлено нестачею фінансування та свідомою халатністю людей.

4. Удосконалення ресурсної бази – сучасний етап розвитку вітчизняної економіки характеризується підвищенням вимог до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності господарського комплексу в умовах поступової інтеграції в європейський та світовий економічний простір. Внаслідок нарощування капіталу банками можна забезпечити підприємства короткостроковими та довгостроковими кредитами, як наслідок – створення нового продукту, робочих місць, додаткових фінансових надходжень до бюджету держави.

5. технології як запорука конкурентоздатності та опанування нових ринків. Без нових технологій досить важко знизити собівартість, покращити якість, досягнути європейських стандартів та завоювати прихильність споживачів.

Проаналізувавши конкурентні позиції, ресурсну базу та стан виробництва, вважаємо, що Україна має всі можливості стати ресурсним та продуктовим постачальником Європи та інших країн світу. Наприклад, сьогодні поля п'яти українських агрохолдингових груп по площі дорівнюють території невеликої європейської країни; українці виробляють набагато більше соняшникової олії, ніж в Іспанії оливкової; якщо все експортне зерно помістити в потяг, то його довжина дорівнюватиме відстані від Києва до Лондона; кількість виробленого меду, вирощеної курятини та зібраних яєць є рекордною в ЄС [15]. За останні 2 роки Україна стала третім експортером зернових культур у світі (Україна екпортувала 32,3 млн тонн зерна, обігнавши Канаду – 28 млн тонн, Аргентину – 21,9 млн тонн та Бразилію – 20,1 млн тонн) [16].

Викладене підтверджує необхідність особливої уваги до розвитку сільськогосподарської промисловості. Іноземний досвід доводить економічну актуальність фермерських малих та середніх господарств, які поряд з основною метою створення – виробництвом та переробкою продукції сільськогосподарського призначення, ще й дають змогу вирішити проблеми зайнятості населення, трудового виховання молоді та розвитку сільських поселень.

Якщо проаналізувати зайнятість населення України за видами економічної діяльності в кризовий період з 2012 по 2015 рік, можемо побачити, що саме сільське господарство й торгівля відіграють ключову роль (табл. 3). Галузевий зріз зайнятості свідчить про слабку орієнтованість ринку праці на інноваційні та індустріальні пріоритети. Беручи до уваги природний потенціал країни, інвестування в сільське господарство має довгострокову перспективу, оскільки може забезпечити максимальну зайнятість населення, збільшення виробництва продукції та сировини для переробної промисловості, вихід на нові ринки збуту, та має бути одним з ключових напрямів розвитку держави.

Крім сільського господарства та сировинного підходу, керівництво держави повинно підтримати напрям постачання унікальних послуг, які можуть користуватися значним попитом і сприйматися на інших ринках.

Таблиця 3 – Зайняте населення України за видами економічної діяльності [17]

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Усього зайнято, тис. осіб	19261,4	19314,2	18073,3
Сільське, лісове та рибне господарство	3308,5	3389,0	3091,4
Промисловість	3236,7	3170,0	2898,2
Будівництво	836,4	841,1	746,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4160,2	4269,5	3965,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1150,9	1163,6	1113,4
Тимчасове розміщування й організація харчування	326,7	328,9	309,1
Фінансова діяльність	315,8	306,2	286,8
Операції з нерухомим майном	322,2	314,3	286,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	504,1	493,6	456,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	343,9	343,3	334,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1003,6	962,3	959,5
Освіта	1633,2	1611,2	1587,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1181,4	1171,8	1150,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	225,6	226,5	221,2
Інші види економічної діяльності	414,3	423,0	382,2

Так, можливо поєднати такі напрями, як сільське господарство та сектор послуг. Наприклад, одним із стимулюючих факторів розвитку вітчизняної економіки міг би стати сільський туризм. Розвиток сільського зеленого туризму зможе забезпечити збільшення реальних доходів населення за рахунок: надання послуг з прийому на проживання туристів; облаштування туристичних маршрутів та надання екскурсійних послуг; транспортне обслуговування туристів; егерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство); надання послуг з прокату туристичного спорядження; виробництва та реалізації туристам екологічно чистих продуктів; харчування, надання кулінарних послуг; реалізація товарів народних промислів; проведення культурно-розважальних заходів з урахуванням історико-етнографічної спадщини (анімації).

Проте, як і будь-яке підприємництво, ці програми повинні мати рушійну силу у вигляді фінансування. Сьогодні фінансове становище держави не забезпечує старт таких програм, тому основна фінансова підтримка залишається від вітчизняних та іноземних інвесторів. Держава має забезпечити підтримку на законодавчому рівні та надати можливість розвиватися бізнесу.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна сказати, що для досягнення економічної стабільності та виходу України на міжнародну арену, досягнення лідируючих позицій потрібно забезпечити всебічну модернізацію економіки, осучаснити технологічну базу та інфраструктуру, залучити внутрішнє та зовнішнє фінансування, ліквідувати корупцію, провести структурні реформи та налагодити податкову та правову системи. На нашу думку, виходячи із необхідності забезпечення інноваційного розвитку економіки України та підвищення рівня її конкурентоспроможності, також необхідно визначити потребу в нових якісних фахівцях, що безпосередньо пов'язано із виконанням стратегічних програм, які визначають економічну політику країни та передбачають створення нових робочих місць, розширення існуючих потужностей у зв'язку з впровадженням новітніх технологій, модернізацією виробництва. Інвестиції в науковий потенціал поряд з інвестиціями в запропоновані галузі народного господарства будуть потужним кроком у впевнене майбутнє та забезпечать довгостроковий розвиток України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кругман П. Р. Международная экономика. Теория и политика / П. Р. Кругман. — М. : МГУ, ЮНИТИ, 1997. — 799 с.
2. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран / М. Портер. — М. : Международные отношения, 1993. — С. 21—22.
3. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації / Л. Л. Антонюк. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 275—276.
4. Базилевич В. М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції АПК на міжнародному рівні / В. М. Базилевич // Молодий вчений. — Херсон, 2015. — С. 919—923.
5. Кузьмін О. Є. Управління конкурентоспроможністю підприємства (організації): навч. посібник / О. Є. Кузьмін. — Л. : Вид-во Національного ун-ту Львівська політехніка, 2004. — 188 с.
6. Чепурна О. П. Теоретико-методологічні засади конкурентоспроможності національної економіки. / О. П. Чепурна // Вісник ДТУ «Економіка і фінанси». — 2008. — № 92. — С. 198—201.
7. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017 [Електронний ресурс] // Інтернет-издание информационно-аналитического агентства «Центр гуманитарных технологий». — Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info>.
8. Україна в рейтингу економічної свободи — 2016 [Електронний ресурс] // Index of Economic Freedom — 2016. — Режим доступа : <http://heritage.org/index/country/ukraine>.
9. Аналіз індексу конкурентоспроможності України [Електронний ресурс] // Економічний дискусійний клуб. — Режим доступа : <http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>.
10. Украина мировой лидер по падению ВВП [Электронный ресурс] // Информационно-новостной сайт «Дело» — Режим доступа : <http://delo.ua/ukraine/ukraina-mirovoj-lider-po-paden>.
11. Украина лидер по размерам теневой экономики среди постсоветских стран [Электронный ресурс] // Официальный сайт Info.ua. — Режим доступа : <http://uainfo.org/blognews/67390-ukraina-lider-po-raz>.
12. Украина лидер рейтинга стран с наихудшей экономикой [Электронный ресурс] // Ежедневная интернет-газета «Утро.ua». — Режим доступа : www.utro.ua/ru/ekonomika/ukraina_lider_reyting.
13. Топ 5 українських стартапів [Електронний ресурс] / 24 канал — сайт новин України. — Режим доступа: http://24tv.ua/top5_ukrayinskih_startapiv_shho_pidkor.
14. Україна піднялася у рейтингу найбільш інноваційних країн світу [Електронний ресурс] // Портал федерації роботодавців України. — Режим доступа : <http://fru.org.ua/ua/events/ukraina-pidnialasia-u-reitynhu-naibilsh-innovatsiinykh-krajin-svitu>.
15. Факты о сельском хозяйстве Украины [Электронный ресурс] // BusinessViews Casual business insights. — Режим доступа : <http://businessviews.com.ua/ru/studies/id/11-grandioz>.
16. Украина вошла в тройку лидеров мировых экспортов зерна [Электронный ресурс] // Электронный журнал «Корреспондент.net». — Режим доступа : <http://korrespondent.net/business/financial/3398185-u>.
17. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://ukrstat.gov.ua>.

REFERENCES

1. Krugman, P. R. (1997), *Mezhdunarodnaya ekonomika. Teoriya i politika* [International Economics. Theory and Policy], YuNITI, Moscow, Russia.
2. Porter, M. (1993), *Mezhdunarodnaya konkurentsiya. Konkurentnyie preimuschestva stran* [International competition. Competitive advantages of countries], *Mezhdunarodnyie otnosheniya*, Moscow, Russia.
3. L. L. (2004), *Mizhnarodna konkurentospromozhnist kraїн: teoriya ta mehanizm realizatsii* [The international competitiveness of countries: theory and mechanism of implementation], KNEU, Kyiv, Ukraina.
4. Bazylevych, V. M. (2015), “Ways to improve the competitiveness of agricultural products internationally”, *Molodiy vcheniy*, Kherson, Ukraina, pp. 919-923.
5. Kuzmin, O. E. (2004), *Upravlinnia konkurentospromozhniy pidpruemstva (organizatsii)* [Office of competitiveness of the enterprise (organization)], high school textbook, National University of Lviv Polytechnic, Lviv, Ukraina, pp. 48-51.

6. Chepurna, A. P. (2008), «Theoretical and methodological basis of the competitiveness and national economy», *Visnuk DTU Ekonomika i finansu*, no. 92, pp. 198-201.
7. Internet publication of information and analytical agency “Centre of Humanitarian Technologies” (2016), “Position of Ukraine in rating countries in the Global Competitiveness Index 2016-2017”, available at: <http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0> (access September 22, 2016).
8. Index of Economic Freedom – 2016 (2016), “Ukraine in the ranking of economic freedoms – 2016”, available at: <http://ukrainiansinmd.wordpress.com/> (access September 15, 2016).
9. Economic Discussion Club (2016), “Analysis of Competitiveness Index Ukraine”, available at: <http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1> (access September 15, 2016).
10. Information and news site “Business” (2016), “Ukraine is the world leader in the fall of GDP”, available at: <http://delo.ua/ukraine/ukraina-mirovoj-lider-po-paden>. (access September 16, 2016).
11. Official site Info.ua (2016), “Ukraine leader by size of shadow Economy among post-Soviet countries,” available at: <http://uainfo.org/blognews/67390-ukraina-lider-po-raz> (access September 16, 2016).
12. Daily online newspaper “Utro.ua” (2016), “Ukraine leader with the worst economies in the ranking of countries”, available at: www.utro.ua/ru/ekonomika/ukraina_lider_reyting. (access September 2, 2016).
13. Channel 24 – news site Ukraine (2016), “Top 5 Ukrainian startups”, available at http://24tv.ua/top5_ukrayinskih_startapiv_shho_pidkor (access September 2, 2016).
14. Federation of Employers of Ukraine (2016), “Ukraine has risen in the ranking of the most innovative countries”, available at <http://fru.org.ua/ua/events/ukraina-pidnialasia-u-reitynhu-naibilsh-innovatsiinykh-krain-svitu> (access October 16, 2016).
15. Business Views Casual business insights (2016), “Facts about agriculture in Ukraine”, available at: <http://businessviews.com.ua/ru/studies/id/11-grandioz> (access September 22, 2016).
16. Electronic journal “Korrespondent.net” (2016), “Ukraine entered the top three of world exports of grain”, available at: <http://korrespondent.net/business/financial/3398185-u> (access September 25, 2016).
17. State Statistics Service of Ukraine (2016), available at: www.ukrstat.gov.ua (access October 28, 2016).

УДК 332.1:338.2:330.59 (477)

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Макаренко О.І., к.е.н., доцент, Лось В.О., к.е.н., доцент, Ложкова Л.С.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

olenamak@gmail.com, vitalos.2704@gmail.com, lozhkova_1_s@mail.ru

Сьогодні однією із соціально-економічних проблем України є низький рівень життя населення різних регіонів. Дослідження цього питання для України у регіональному аспекті є важливою складовою комплексного аналізу діяльності місцевих органів влади. До заходів регіональної політики підвищення рівня життя населення відносять: підтримку незабезпечених верств населення, забезпечення умов поліпшення добробуту, надання соціальних гарантій тощо. Отже, оцінювання ефективності регіональної політики є важливим науково-практичним завданням. Автори доводять, що визначення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування дасть змогу виявити та подолати наявні диспропорції та відмінності соціально-економічного розвитку регіонів. У статті запропоновано методологію оцінювання ефективності регіональної політики підвищення рівня життя населення на основі інтегрального індексу рівня життя з використанням результатів динамічного кластерного аналізу. У процесі дослідження визначено ряд статистичних факторів, що впливають на рівень життя населення регіонів, а саме: доходи населення, середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності, середній розмір місячної пенсії, індекс споживчих цін, ВРП на душу населення, кількість економічно активного населення. Для групування регіонів України за вказаними соціально-